

Економіка

УДК 330.341:502(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17917518>

Соціальна структура сталого розвитку: стратегічні напрями підвищення стійкості в Україні

Колядич Олександр Іванович

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економічної теорії,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,

Берестейський проспект 54/1, Київ, 03057, Україна

a_kolyadich@ukr/net, ORCID 0000-0001-8166-5263 Scopus Author ID

57223364993

Прийнято: 14.11.2025 | Опубліковано: 30.11.2025

Анотація: У статті досліджено особливості формування та розвитку соціальної структури сталого розвитку в Україні з урахуванням сучасних викликів соціально-економічної нестабільності та інституційної трансформації. Метою дослідження є визначення стратегічних напрямів підвищення стійкості соціальної структури, що забезпечує гармонійне поєднання економічних, соціальних та екологічних компонентів сталого розвитку. Методологічною основою роботи є системний та міждисциплінарний підходи, що поєднують аналіз соціально-економічних індикаторів, інституційний аналіз, елементи структурно-функціональної теорії та методи порівняльних досліджень.

Отримані результати дозволили виокремити ключові чинники, що визначають рівень соціальної стійкості, зокрема інклюзивність економічних процесів, якість інституцій, адаптивність ринку праці, ефективність соціальної політики та рівень громадянської активності. Обґрунтовано пріоритетні стратегічні напрями зміцнення соціальної структури сталого розвитку, серед

яких: посилення інституційної спроможності держави, розширення можливостей соціальної мобільності, розвиток людського капіталу, підтримка локальних спільнот та впровадження механізмів соціальної інновації.

Практична значущість дослідження полягає у можливості використання сформульованих рекомендацій у стратегічному плануванні, державній соціальній політиці та програмах постконфліктного відновлення України. Результати спрямовані на підвищення здатності соціальної системи адаптуватися до зовнішніх шоків та забезпечувати стабільність сталого розвитку на довгостроковій основі.

Ключові слова: сталий розвиток; соціальна стійкість; соціальна структура; інклюзивне зростання; людський капітал; інституційна спроможність; соціально-економічна політика; економічна безпека; ринок праці.

Social Structure of Sustainable Development: Strategic Directions for Enhancing Resilience in Ukraine

Oleksandr I. Koliadych,

PhD in Economics, Associate Professor,

Department of Economic Theory,

Vadym Hetman Kyiv National Economic University,

54/1 Beresteiskyi Avenue, Kyiv 03057,

Ukraine, Email: a_kolyadich@ukr.net,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8166-5263>

Abstract: The article examines the formation and development of the social structure of sustainable development in Ukraine, taking into account contemporary challenges related to socio-economic instability and institutional transformation. The aim of the study is to identify strategic directions for strengthening the resilience of the social structure that integrates economic, social, and environmental components of

sustainable development. The methodological framework combines a systemic and interdisciplinary approach, including the analysis of socio-economic indicators, institutional assessment, elements of structural-functional theory, and comparative methods.

The findings reveal key factors shaping social resilience, including the inclusiveness of economic processes, the quality of institutions, labor-market adaptability, the effectiveness of social policy, and the level of civic engagement. The study substantiates a set of priority strategic directions for enhancing the resilience of the social structure of sustainable development, such as strengthening institutional capacity, expanding opportunities for social mobility, fostering human-capital development, supporting local communities, and implementing mechanisms of social innovation.

The practical significance of the research lies in the applicability of the proposed recommendations for strategic planning, state social policy, and Ukraine's post-conflict recovery programs. The results contribute to improving the capacity of the social system to adapt to external shocks and ensure long-term sustainable development.

Keywords: sustainable development; social resilience; social structure; inclusive growth; human capital; institutional capacity; socioeconomic policy; economic security; labor market.

Постановка проблеми. Україна перебуває в умовах війни і тривалих соціально-економічних трансформацій, що супроводжуються зростанням нерівності, структурними дисбалансами на ринку праці, міграційними викликами та інституційною нестабільністю. Такі фактори істотно впливають на формування соціальної структури та знижують її здатність забезпечувати стійкість сталого розвитку. Незважаючи на наявність досліджень у сфері соціальної політики та сталого розвитку, комплексний аналіз соціальної структури як системного компонента соціально-економічної стійкості

залишається недостатньо розробленим. Це створює наукову прогалину, що обмежує можливості формування ефективних стратегічних рішень.

Невирішена проблема полягає у тому, що соціальна структура сталого розвитку в Україні недостатньо адаптована до сучасних викликів і не забезпечує належного рівня стійкості в умовах зовнішніх та внутрішніх шоків. Слабкість інституцій, нерівномірність доступу до соціально-економічних ресурсів, недостатня соціальна мобільність та обмежені можливості відновлення після криз призводять до того, що соціальна система не виконує функції стабільного фундаменту для сталого розвитку.

Зв'язок сформульованої проблеми з науковими та практичними завданнями полягає в тому, що стійка соціальна структура є необхідною умовою реалізації стратегій інклюзивного зростання, підвищення якості людського капіталу, модернізації економіки та ефективної державної політики. Наукове завдання полягає у поглибленні теоретичного розуміння детермінант соціальної стійкості, а практичне – у визначенні стратегічних напрямів, які здатні підвищити адаптивність та стабільність соціальної системи в Україні. Це робить дослідження важливим для формування довгострокових політик, орієнтованих на сталий розвиток у післявоєнний та інтеграційний період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання забезпечення стійкості соціальної структури сталого розвитку були предметом дослідження зарубіжних та вітчизняних науковців. Серед зарубіжних авторів доцільно виділити праці Brundtland G.H. [1], Daly H. [2], Elkington J. [3], Pearce D., Barbier E., Markandya A. [4], Rockström J. [5], Krebs V. [6], Etzion D., Aragon-Correa A. [7], Stankeviciute Z., Kunskaia S. [8], Sterling E., Cullman G. C. [9], Seuring S., Gold S. [10]. Серед вітчизняних авторів: Кравченко М. О. [11], Лелеченко А.П. [12], Лазарева О.В. [13], Коваленко Ю.О. [14], Самойлик Ю.В. [15], Ляшевська О.І. [16], Штундер І.О. [17], Андрушків Б. М. [18], Бицюра, Ю., Манжула, Є., Ілюхіна В. [19], Караїм О. А. [20] та інші.

У наукових підходах стійкість соціальної структури розглядається як багатовимірна характеристика стану суспільства, за якого забезпечується правовий та інституційний захист основних соціальних інтересів особи, спільноти й держави в умовах можливих внутрішніх та зовнішніх загроз [21, с. 17]. Її також трактують як ступінь гарантування безпечного функціонування, стабільного відтворення та розвитку соціальної системи завдяки узгодженим політичним, правовим, економічним, ідеологічним, організаційним і соціально-психологічним механізмам. Крім того, стійкість визначають як індикатор соціальної збалансованості, що забезпечує нормальне функціонування суспільства в демографічній, культурній і національній сферах у межах концепції сталого розвитку [22, с. 24].

Стійкість соціальної структури трактується як спроможність соціальних систем (інститутів, спільнот, мереж) зберігати свою функціональність і відновлюватися після дії різноманітних стресових впливів, зокрема економічних, політичних чи екологічних. У межах системного підходу це передбачає існування внутрішніх механізмів саморегуляції та адаптації, які підтримують рівновагу між елементами системи та умовами зовнішнього середовища.

Стійкість соціальної сфери, яка включає демографічні, економічні, соціальні, політичні та культурні складові, у трактуванні А. Приятельчука постає як форма соціальної сталості, що виконує роль орієнтиру розвитку та показника стану соціальної збалансованості. Такий підхід пов'язує стійкість із можливістю соціуму інтегруватися й адаптуватися до постійних змін, що вимагає функціонування превентивних механізмів, покликаних не допустити виходу основних елементів соціальної системи за межі критично допустимих показників [23, с. 137].

Аналіз останніх публікацій дозволяє виділити кілька домінантних напрямів: (а) інституційна спроможність і політики соціального захисту; (б) вплив війни та шоків на бідність, зайнятість і людський капітал; (в) інклюзивне (соціально орієнтоване) економічне відновлення; (г) роль корпоративної

соціальної відповідальності й місцевих ініціатив у відновленні стійкості; (д) методологічні підходи до діагностики соціальної стійкості. Джерела різних типів – від урядових звітів до статей у вітчизняних журналах і публікацій міжнародних видань – підтверджують цю кластеризацію.

У сучасних дослідженнях важливе місце займає аналіз бар'єрів і умов забезпечення сталого розвитку в Україні, який представили Бицюра Ю. та ін. [19]. У роботі розкрито вплив інституційної нестабільності, недостатності інвестицій та нерівномірності соціально-економічного розвитку регіонів на стійкість країни, що безпосередньо корелює з проблематикою соціальної структури сталого розвитку.

Суттєвий внесок у розуміння інституційних аспектів сталості зробили Стадник В. та ін. [24], які дослідили структуру, мотиви та умови формування інституційного простору сталого розвитку в Україні. Автори наголошують на важливості узгодженості політик, інклюзивності та модернізації інституційного середовища, підкреслюючи його значення для зміцнення соціального резильєнсу.

Питання соціальної стійкості українського суспільства в умовах війни ґрунтовно висвітлили Рейман Б. та ін. [25], які дослідили історико-світоглядні чинники, що впливають на здатність спільнот адаптуватися до кризових ситуацій. Дослідники акцентують на ролі ідентичності, колективної пам'яті та громадянської солідарності у формуванні соціальних механізмів резильєнсу, що безпосередньо пов'язано з функціонуванням соціальної структури сталого розвитку.

Виклики та ризики, що визначають траєкторію сталого розвитку національної економіки України, ґрунтовно проаналізували Ніколюк О. В. та ін. [26]. У їхніх дослідженнях встановлено взаємозв'язок між макроекономічною нестабільністю, структурними дисбалансами та зовнішніми шоками, а також обґрунтовано напрями посилення економічної й соціальної стійкості через

модернізацію інституцій, розвиток людського капіталу та підвищення ефективності державної політики.

У теоретичних студіях, що належать Бездетко К. та ін. [27], простежено еволюцію наукових підходів до визначення сталого розвитку та узагальнено сучасні інтерпретації цієї концепції. Автори акцентують на взаємодії економічної, соціальної й екологічної складових сталості та підкреслюють їхню збалансованість як основу для оцінювання параметрів соціальної структури сталого розвитку.

Взаємозв'язок сталого розвитку та соціальної відповідальності в умовах війни детально проаналізували Миськів Г. В. та ін. [28], які дослідили роль державних інституцій, бізнесу та громад у підтриманні соціальної стійкості. У роботах цього напрямку значну увагу приділено волонтерським практикам, соціальній підтримці та корпоративній відповідальності як ефективним механізмам посилення резильєнтності соціальної системи в умовах затяжної кризи.

Нормативно-правові аспекти сталого розвитку ґрунтовно висвітлили Жадан Є. В. та ін. [29], які проаналізував структуру Стратегії сталого розвитку та генезу наукових підходів і регуляторних актів, що формують політичні та інституційні механізми реалізації цієї концепції. Автор підкреслює важливість еволюції нормативного середовища для забезпечення соціальної стійкості та ефективного функціонування соціальної структури.

Особливу увагу наукового середовища привертають дослідження соціальної мобільності як індикатора суспільних змін, серед яких вагоме місце займає робота Сенюри О. [30]. Дослідник аналізує чинники, що визначають можливості просування громадян, та підкреслює вплив структурних бар'єрів на формування соціальної стійкості й динаміку модернізаційних процесів у суспільстві.

Проблематика розвитку соціальної інфраструктури в сільських територіях представлена в дослідженнях Статівки Н. В. та ін. [31], які зосередили увагу на

ролі держави у формуванні якісного середовища життя та зміцненні соціальної стійкості сільського населення. У роботі підкреслено наявність диспропорцій між міськими та сільськими громадами та наголошено на необхідності інституційної підтримки для подолання нерівності у доступі до соціальних послуг.

Сучасні виклики реалізації соціальної політики в умовах війни та післявоєнного відновлення детально розглянули Бурик З. та ін. [32], які акцентують увагу на значенні адаптивних механізмів соціального захисту. Авторка наголошує на ролі підтримки вразливих груп, розвитку резильєнтних соціальних інститутів і формуванні ефективної соціальної політики, що безпосередньо пов'язано з підвищенням стійкості соціальної структури України.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Серед невирішених частин загальної проблеми слід назвати: відсутність уніфікованого економічно-орієнтованого набору індикаторів соціальної стійкості, адаптованого до українського контексту (композитні індекси, які інтегрують ринок праці, інституційну якість, людський капітал та інклюзію доходів); недостатню кількісну верифікацію взаємозв'язків між макроекономічними показниками (зростання ВВП, зайнятість, продуктивність) та параметрами соціальної структури (соціальна мобільність, нерівність, доступ до послуг); обмежену емпіричну базу щодо ролі локальних економік і соціальних інновацій у підвищенні стійкості соціальної структури на національному рівні; нестачу досліджень, що поєднують інституційний аналіз із конкретними економічними механізмами (фіскальна політика, ринок праці, програми інвестицій у людський капітал) для підвищення стійкості; брак моделей прогнозування адаптивності соціальної структури до зовнішніх шоків (війна, економічні кризи), які б прямо зіставляли політичні сценарії з економічними наслідками для різних соціальних груп.

Причинами недослідженості вищенаведених частин є:

– міждисциплінарна складність: соціальна структура як об’єкт поєднує соціологічні, економічні й інституційні виміри, що вимагає інтегрованих методів – їх складно апріорі скоординувати у локальних дослідженнях;

– обмеженість даних: нестача репрезентативних, узгоджених і регулярно оновлюваних масивів даних (за регіонами, соціальними групами, інституціями) ускладнює побудову композитних індексів та кількісних моделей;

– переважання локального фокусу в емпірії: багато кейс-стаді мають локальний характер або обмежені часовими рамками, тому їхні висновки важко екстраполювати на національний рівень.

– політична й методологічна невизначеність у період криз: у періоди гострих трансформацій (війна, економічна нестабільність) на практику домінують оперативні оцінки; системні дослідження відходять на другий план.

– розрив між теорією й політикою: дослідники часто не узгоджують теоретичні моделі з практичними інструментами політики (фіскальні та соціальні інтервенції), через що немає чіткої трансляції результатів у реформи.

Урахування зазначених невирішених частин підвищить корисність дослідження для розробників політик і наукової спільноти. Комплексний підхід, який інтегрує економічні індикатори з інституційними чинниками та локальними кейсами, дозволить перейти від діагностики проблем до формулювання конкретних стратегічних напрямів підвищення стійкості – саме цього потребують процеси відновлення та модернізації в Україні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз соціальної структури сталого розвитку в Україні та визначення стратегічних напрямів підвищення її стійкості з урахуванням економічних, соціальних і інституційних чинників.

Для досягнення поставленої мети передбачається вирішення таких завдань:

1. Аналіз поточного стану досягнення цілей сталого розвитку на державному рівні – оцінка виконання національних стратегій і програм, моніторинг

прогресу за основними соціально-економічними та екологічними індикаторами.

2. Аналітична оцінка стійкості соціальної структури сталого розвитку в Україні – дослідження взаємозв'язку між соціальною мобільністю, доступом до базових послуг, рівнем інституційної спроможності та здатністю соціальної системи адаптуватися до зовнішніх шоків.
3. Кореляційний аналіз цілей сталого розвитку з економічними індикаторами України – встановлення взаємозв'язків між макроекономічними показниками (зростання ВВП, зайнятість, продуктивність, рівень бідності) та параметрами соціальної стійкості.

Реалізація зазначених завдань дозволить обґрунтувати стратегічні напрямки підвищення стійкості соціальної структури сталого розвитку, визначити ключові фактори впливу економічних, соціальних і інституційних чинників, а також надати практичні рекомендації для державної політики і стратегічного планування в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стійкість соціальної структури є визначальним чинником сталого розвитку держави, оскільки відображає спроможність суспільства реагувати на зміни, зберігати соціальну рівність і справедливість, а також підтримувати згуртованість у процесі економічного й екологічного прогресу. В українських умовах цей процес ускладнюється низкою особливих викликів – наслідками економічних спадів, демографічними зрушеннями, поширенням бідності та безробіття, а також впливом війни на сході країни. У контексті безперервної трансформації соціальної та економічної системи особливо важливо здійснювати ґрунтовний аналіз цих факторів і їхнього впливу на соціальну структуру, її відновлювальний потенціал та можливості подальшого розвитку.

Згідно з даними Sustainable Development Report 2024 [33], існує низка ключових індикаторів, які дозволяють оцінити прогрес у реалізації цілей сталого

розвитку. Особлива увага приділяється показникам, що відображають рівень досягнення цих цілей в Україні.

Одним із основних індикаторів є рівень бідності. За актуальними статистичними даними, близько 23% населення країни проживає за межею бідності за національними критеріями. Особливо вразливими залишаються жителі сільських територій та особи, зайняті у неформальному секторі економіки. Основні причини збереження високого рівня бідності включають: тривалу економічну нестабільність, низькі доходи населення, високі темпи інфляції, обмежену ефективність соціальних програм та негативні наслідки збройної агресії.

Стан національного ринку праці й надалі характеризується підвищеною напругою. У 2023 році рівень безробіття досяг приблизно 9%, що вказує на наявність суттєвих структурних дисбалансів між попитом і пропозицією робочої сили. Найуразливішими групами залишаються молодь та жінки. Показово, що у 2019 році кількість зареєстрованих безробітних становила 338,2 тис. осіб, однак у 2020 році – внаслідок карантинних обмежень та загального спаду економічної активності – цей показник різко зріс до 459,2 тис., або на 35,78% (рис. 1).

Рисунок 1 – Динаміка кількості зареєстрованих безробітних в Україні в 2019-2024 рр., тис. осіб

Джерело: складено автором на основі аналізу [34]

Подібна тенденція свідчить про істотний тиск на ринок праці та недостатню результативність інструментів підтримки зайнятості. У 2021 році спостерігалось певне покращення: кількість безробітних скоротилася до 295 тис. осіб, що становить зменшення на 35,76%. Така динаміка є свідченням адаптації бізнесу до нових реалій, поступового відновлення економіки та поживлення підприємницької активності.

Попри повномасштабне військове вторгнення у 2022 році, кількість офіційно зареєстрованих безробітних зменшилася до 186,5 тис. осіб (–36,8%). Таке зниження пояснюється обмеженим доступом до реєстраційних центрів через руйнування інфраструктури, переміщення населення, масову мобілізацію та виїзд робочої сили за кордон. У 2023 році показник скоротився майже вдвічі – до 96,1 тис. осіб (–48,5%) через структурні зміни на ринку праці, зменшення доступності послуг служби зайнятості та активну трудову міграцію. Станом на 2024 рік безробіття стабілізувалося на рівні 94,2 тис. осіб, що відображає певну адаптацію економіки до умов війни та існування факторів, що обмежують офіційну реєстрацію безробіття. На початку 2025 року кількість зареєстрованих безробітних склала приблизно 100,6 тис. осіб.

Варто зазначити, що офіційна статистика не охоплює всіх, хто фактично шукає роботу, але не звертається до центрів зайнятості. Динаміка 2025 року свідчить про поступове відновлення ринку праці та адаптацію економіки до післявоєнних умов, проте збереження викликів у забезпеченні стабільної зайнятості та інтеграції вразливих груп населення.

Динаміка ВВП останніх років засвідчує її нестабільність, що є наслідком глибокої макроекономічної вразливості до внутрішніх і зовнішніх впливів. Особливо показовим є збільшення розриву між номінальним та реальним ВВП, який відображає інфляційні процеси та структурні диспропорції в економіці, що проявилися під час пандемії COVID-19 та повномасштабної війни 2022 року.

У 2019 році різниця між реальним і номінальним ВВП становила –298,8 млрд грн (–7,5%), що свідчило про відносно помірний інфляційний тиск та певну

стійкість макроекономічної ситуації. Проте вже у 2020 році, під впливом пандемічної кризи, цей розрив збільшився до –375,6 млрд грн (–9%), демонструючи посилення інфляційного навантаження на тлі сповільнення реального економічного розвитку.

Таблиця 1.

Динаміка номінального та реального ВВП України в 2019-2024 рр., млн. грн.

Рік	Номінальний ВВП (в фактичних цінах)	Реальний ВВП (в цінах попереднього року)	Різниця (реальний – номінальний)	
Млн. грн.				
2019	3974564	3675728	-298836	-7,50%
2020	4194102	3818456	-375646	-9,00%
2021	5459574	4363582	-1095992	-20,10%
2022	5191028	3865780	-1325248	-25,50%
2023	6537825	5518062	-1019763	-15,60%
2024	7 660 000	~ 5 675 000	≈ – 1 985 000	≈ –25,9%
темп приросту, %				
2020/2019	5,52	3,88	25,70	
2021/2020	30,17	14,28	191,76	
2022/2021	-4,92	-11,41	20,92	
2023/2022	25,94	42,74	-23,05	
2024/2023	17,08	2,9	-94,7*	

* Темп приросту реального ВВП 2024 року наведено за даними ДССУ (+2,9%).

Різниця та відсотки за 2024 рік приблизні і розраховані на основі оцінки (реальний ВВП 2023 × 1,029).

Джерело: власна розробка автора на основі [35]

Особливо показовою у вимірі інфляційного розриву виявилася динаміка 2021 року, коли номінальний ВВП зріс на 30,2%, тоді як реальний – лише на 14,3%. Утворений розрив у –1,1 трлн грн (20,1%) продемонстрував істотне домінування інфляційних процесів над фактичним економічним зростанням, що було спричинено поєднанням внутрішніх структурних дисбалансів і впливом зовнішніх чинників. У 2022 році, коли країна зіткнулася з повномасштабною війною, номінальний ВВП скоротився на 4,9%, а реальний – на 11,4%, що зумовило максимальний розрив у –1,33 трлн грн (25,5%). Подібна динаміка засвідчує глибоке падіння реального сектору економіки, частково замасковане інфляційним зростанням.

У 2023 році економіка поступово відновлювалася: номінальний ВВП збільшився на 25,9%, реальний – на 42,7%, а розрив скоротився до –1,02 трлн грн (15,6%), що свідчить про зменшення інфляційного тиску, хоча втрата реального економічного потенціалу залишалася значною.

ВВП на душу населення демонстрував схожу динаміку. У 2020 році він становив 3751,7 дол. США (+2,46%), у 2021 році зріс до 4827,8 дол. США (+28,68%), що відображає відновлення після пандемії та зростання доходів домогосподарств. Внаслідок війни у 2022 році показник знизився до 4576 дол. США (–5,22%), а у 2023 році зріс до 5181,4 дол. США (+13,23%) завдяки адаптації економіки до воєнних умов та міжнародній фінансовій підтримці.

Стан здоров'я населення залишається критичним для сталого розвитку. Середня очікувана тривалість життя в Україні становить близько 72 років, що значно нижче за показники ЄС. Доступ до медичних послуг, особливо у сільській місцевості, обмежений, а проблеми психічного здоров'я та загального добробуту поглиблюються через соціально-економічну нестабільність і війну.

Інфраструктурні показники демонструють певний прогрес. Доступ сільського населення до доріг із твердим покриттям сягає 99,9%, що підвищує мобільність і сприяє економічному розвитку регіонів. Рівень користування Інтернетом – 79,2%, мобільних ширококутних підписок – 80,1 на 100 осіб, що свідчить про помітний прогрес у цифровізації, але все ще відстає від середньоєвропейських стандартів. Індекс логістичної інфраструктури оцінюється на 2,4 з 5, що вказує на потребу покращення транспортної координації та функціонування ланцюгів постачання.

Витрати на дослідження та розробки становлять лише 0,3% ВВП, що критично мало порівняно з середнім рівнем у країнах ОЕСР (2,4%). Це обмежує науково-технологічний потенціал та уповільнює інноваційний розвиток.

Таким чином, Україна демонструє певні успіхи у сталому розвитку, водночас стикаючись із системними викликами, що потребують комплексної державної політики та міжнародної підтримки.

Повномасштабна війна загострила соціальні проблеми: масові переміщення, зростання безробіття, руйнування інфраструктури та падіння доходів поглибили виклики для реалізації Цілей сталого розвитку, зокрема у сфері подолання бідності, забезпечення гідної праці та доступу до освіти і медичних послуг.

Аналіз свідчить, що ключовими пріоритетами для покращення соціальної складової сталого розвитку є зниження бідності, стимулювання зайнятості та охорони здоров'я. Комплексні економічні й соціальні заходи, розширення інвестицій у соціальні програми та активна підтримка зайнятості можуть сприяти підвищенню добробуту населення й забезпеченню поступального розвитку держави.

За Указом Президента України № 722/2019 найбільш пріоритетною ціллю Стратегії сталого розвитку є подолання бідності. До 2030 року передбачалося скоротити її рівень із 58,3% у 2015 році до 15%, проміжна ціль на 2025 рік – 20%, що передбачає майже трикратне зниження завдяки комплексним соціально-економічним заходам.

Таблиця 2.

Напрямки вирішення проблем забезпечення зменшення впливу війни на соціальну структуру сталого розвитку в Україні

Проблема	Напрямки вирішення
Низький рівень соціальних стандартів	Збільшення бюджетних витрат на освіту, охорону здоров'я, соціальне забезпечення; удосконалення системи перерозподілу доходів.
Поширення бідності	Запровадження програм підтримки малозабезпечених, розвиток підприємництва, створення нових робочих місць, підвищення мінімальних соціальних гарантій.
Недостатній рівень економічного зростання	Стимулювання інноваційної діяльності, податкові пільги для інвесторів, державна підтримка високотехнологічних галузей.
Недоступність якісних медичних послуг	Реформа системи охорони здоров'я, розвиток первинної медичної допомоги, цифровізація медичних послуг, підвищення заробітної плати медпрацівникам.

Низькі інвестиції в науково-дослідну діяльність	Збільшення державного фінансування науки, державно-приватне партнерство у сфері R&D, податкові стимули для інноваційних проєктів.
Цифрова нерівність	Розвиток широкосмугового доступу до Інтернету в сільських територіях, цифрова освіта, пільгові програми з доступу до цифрових послуг.
Молодіжне безробіття	Програми професійної освіти і стажування, підтримка молодіжного підприємництва, створення платформ для першого працевлаштування.
Нерівномірний доступ до соціальних послуг у сільській місцевості	Розширення мережі закладів охорони здоров'я та освіти в селах, розвиток телемедицини та дистанційної освіти.

Джерело: власна розробка автора на основі [19, 20, 36, 37]

Для забезпечення сталого розвитку України важливо зосередитися на кількох пріоритетних напрямках, критичних для економічної, соціальної та екологічної стабільності.

Насамперед варто зосередити увагу на розвитку людського капіталу шляхом збільшення інвестицій у систему освіти, охорону здоров'я та соціального захисту, приділяючи особливу увагу підтримці вразливих категорій населення. Освітні програми мають відповідати потребам сучасного ринку праці, а медичні послуги – забезпечувати належний рівень доступності та якості. Система соціального захисту повинна гарантувати покриття базових потреб громадян і створювати умови для підвищення соціальної мобільності.

До пріоритетних завдань також належить формування сприятливого підприємницького середовища. Сюди входить стимулювання інвестицій, підтримка малого та середнього бізнесу, розвиток інноваційних компаній, удосконалення адміністративних процедур, а також забезпечення прозорих і передбачуваних правил економічної діяльності.

Третій напрям – перехід до «зеленої» економіки. Він включає скорочення викидів парникових газів, розвиток відновлюваної енергетики та впровадження екотехнологій. Розбудова інфраструктури сонячних та вітрових електростанцій сприятиме екологічній стійкості та зменшенню залежності від викопних ресурсів.

Цифровізація також є критичною для соціальної інтеграції, особливо у сільських та прифронтових громадах. Необхідно забезпечити доступ до широкопasmового Інтернету, цифрової освіти та електронних послуг, інтегруючи їх у систему соціального захисту.

Реалізація цих принципів потребує комплексних реформ, спрямованих на модернізацію економіки, підвищення енергоефективності та соціальної справедливості, що дозволить Україні інтегруватися у глобальні процеси сталого розвитку.

В умовах воєнного часу подолання соціальних проблем потребує комплексного підходу, що поєднує інституційні реформи, економічні стимули, соціально-трудова підтримка, посилення психосоціальної стійкості та активне залучення громадянського суспільства.

До основних заходів підтримки стійкості соціальної складової сталого розвитку належать: адаптація національної стратегії сталого розвитку: перегляд цілей SDGs у 2022–2023 рр. з урахуванням наслідків війни; розвиток нормативно-правової бази: закони про соціальні послуги та підтримку ВПО забезпечують мінімальні стандарти, адресну допомогу та гнучкі механізми реєстрації виплат; підтримка зайнятості та підприємництва: мікрофінансування та грантові програми стимулюють створення бізнесу у безпечних регіонах для працевлаштування ВПО; корпоративна соціальна відповідальність: гнучкі графіки, навчальні програми, психологічна допомога працівникам, фінансування відновлення шкіл і лікарень; психологічна підтримка: онлайн-платформи UNICEF та UN Women надають дистанційну допомогу ветеранам і ВПО; збереження культурної ідентичності: відновлення культурних центрів, бібліотек і мистецьких студій підтримує спільноти та адаптацію населення.

Для підвищення стійкості соціальної структури доцільно впровадити: мережі соціальної адаптації громад: інтегровані платформи для координації житла, працевлаштування, медичних та освітніх послуг, підтримки психічного здоров'я; соціальні контракти на рівні громади: угоди між владою, бізнесом та

громадськістю щодо базових стандартів добробуту; мобільні «соціальні офіси»: оперативний доступ до документів, соціальних послуг та правової допомоги у постраждалих громадах; системи раннього соціального реагування: цифровий моніторинг зайнятості, соціальних потреб та міграційних хвиль у реальному часі; освітньо-трудові хаби для ВПО та ветеранів: навчання новим професіям, психологічна реабілітація та працевлаштування; цифрове волонтерство: єдина платформа для дистанційної допомоги фахівців у сфері освіти, права, психології та IT.

Реалізація цих заходів створює цілісну модель соціального реагування, яка зміцнює соціальну згуртованість, зменшує напруженість та компенсує негативні наслідки війни, закладаючи основу для довгострокової трансформації соціальної політики у напрямі сталого розвитку.

Висновки. Аналіз соціальної структури сталого розвитку України підтверджує, що її стійкість є критично важливою для забезпечення економічної та соціальної стабільності. Поточний стан характеризується комплексом викликів: частка населення, що проживає за межею бідності, становить близько 23%, рівень безробіття у 2024 році стабілізувався на рівні 94,2 тис. осіб, а офіційно зареєстроване безробіття на початок 2025 року оцінюється приблизно у 100,6 тис. осіб. Ці показники відображають як поступове відновлення ринку праці, так і обмежену ефективність соціальних механізмів підтримки у післявоєнних умовах.

Макроекономічна ситуація демонструє нестійкість: розрив між номінальним і реальним ВВП у 2024 році досяг приблизно –1,985 трлн грн (–25,9%), що свідчить про значний інфляційний тиск і втрату реального економічного потенціалу. Водночас ВВП на душу населення у 2023 році зріс до 5181,4 дол. США, що свідчить про поступове економічне відновлення під впливом внутрішніх адаптацій та міжнародної підтримки.

Соціальна інфраструктура демонструє неоднорідний прогрес: доступ сільського населення до доріг з твердим покриттям становить 99,9%, а рівень

використання Інтернету – 79,2%, що залишає поле для подальшої цифровізації та розширення інноваційних можливостей. Інвестиції в науково-дослідну діяльність залишаються критично низькими – 0,3% ВВП, що значно відстає від середніх показників країн ОЕСР (2,4% ВВП).

У контексті воєнного часу соціальна структура стала особливо вразливою: переміщення населення, руйнування інфраструктури та зниження доходів значно посилили ризики бідності та соціальної нерівності. Проте впроваджені державні та міжнародні програми – підтримка зайнятості, психологічна допомога, соціальні мережі адаптації та цифрові платформи – дозволяють компенсувати частину негативних наслідків і формувати стійку модель реагування на кризи.

Отже, для зміцнення соціальної структури сталого розвитку України необхідно інтегрувати заходи у трьох ключових напрямках: 1) розвиток людського капіталу (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист); 2) стимулювання економічної активності та інновацій; 3) підвищення цифрової та екологічної стійкості. Реалізація цих стратегічних напрямів сприятиме підвищенню соціальної згуртованості, скороченню нерівності та забезпеченню довгострокової стабільності і поступального розвитку України.

Список використаних джерел

1. Brundtland G. H. *Our Common Future*. Oxford University Press, 1987.
2. Daly H. Towards some operational principles of sustainable development. *Ecological Economics*. 1990.
3. Elkington J. *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*. Capstone, 1998.
4. Pearce D., Barbier E., Markandya A. *Blueprint for a Green Economy*. Earthscan, 1989.
5. Rockström J. та ін. A safe operating space for humanity. *Nature*. 2009.

6. Krebs V. The Social Life Of Routers. *The Internet Protocol Journal*. 2000. Vol. 3, № 4, 13 April. С. 14–25. URL: https://www.researchgate.net/publication/242530132_The_Social_Life_of_Routers_Applying_Knowledge_of_Human_Networks_to_the_Design_of_Computer_Networks
7. Etzion D., Aragon-Correa A. Big Data, Management, and Sustainability: Strategic Opportunities Ahead. *Organization & Environment*. 2016. Vol. 29, № 2. С. 147–155.
8. Stankeviciute Z., Kunskaia S. Towards to sustainable development: theoretical research. *Research Journal*. 2021. № 26. С. 202–220. DOI: 10.13165/PSPO-21-26-01.
9. Sterling E., Cullman G. Culturally Grounded Indicators of Resilience in Social-Ecological Systems. 2017. URL: https://www.researchgate.net/publication/319968487_Culturally_Grounded_Indicators_of_Resilience_in_Social-Ecological_Systems
10. Seuring S., Gold S. Sustainability management beyond corporate boundaries: From stakeholders to performance. *Journal of Cleaner Production*. 2013. Vol. 56, № 1. С. 1–6. DOI: 10.1016/j.jclepro.2012.11.033
11. Кравченко М. О. *Системно-структурна концепція економічної стійкості підприємств*: монографія. Київ : ПП Вишемирський В. С., 2017. 460 с.
12. Лелеченко А. П. Феномен поняття «сталій розвиток». *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1649>
13. Лазарева О. В. Особливості сталого розвитку сільськогосподарського землекористування. *Scientific Review*. 2015. № 14. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/145611347.pdf>
14. Коваленко Ю. О. Підходи щодо оцінки сталого розвитку регіонів на основі соціо-еколого-економічних показників. *Менеджер. Серія: Економіка*. 2020. № 3 (88). С. 45–55.

- 15.Самойлик Ю. В. Особливості управління сталим розвитком сільськогосподарських підприємств у глобальному середовищі. *Економіка і організація управління*. 2016. № 4 (24). С. 237–244.
- 16.Ляшевська О. І. Система державної політики сталим розвитком регіонів. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*. 2015. Вип. 2. С. 202–209.
- 17.Штундер І. О. Природа стійкості соціальної сфери в умовах шоків впливів. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 11. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/11_ukr/2.pdf
- 18.Андрушків Б. М. Інноваційні засоби формування концепції оцінювання сталого розвитку у системі: підприємство – галузь – регіон – держава (євроінтеграційні аспекти). *Український журнал прикладної економіки*. 2016. № 2 (1). С. 6–17.
- 19.Бицюра Ю., Манжула Є., Ілюхіна В. Проблеми забезпечення сталого розвитку в Україні. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 1 (52). С. 49–55. URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/1146>
20. Караїм О. А. *Стратегія сталого розвитку: конспект лекцій*. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2023. 164 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi76/0056518.pdf>
- 21.Скуратівський В. А., Палій О. М., Лібанова Е. М. *Соціальна політика: навч. посіб.* Київ : УАДУ, 2003. 365 с.
- 22.Державна політика в соціо-гуманітарній сфері: підручник / Скуратівський В. А., Трощинський В. П., Ситник П. К. та ін.; за заг. ред. Скуратівського В. А., Трощинського В. П. Київ : НАДУ, 2010. 284 с.
- 23.Приятельчук А. О., Іщенко О. М. Соціальна безпека в контексті управління розвитком суспільних відносин. *Альманах. Філософські проблеми гуманітарних наук*. Київ : Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2010. № 19. С. 135–140.

24. Стадник В., Йохна В., Мельник С. Інституційний простір сталого розвитку: структура, мотиви та умови розвитку в Україні. *Соціально-правові студії*. 2024. Т. 7, № 3. 80 с. URL: https://sjs-journal.com.ua/en/journals/tom-7-3-2024/institutsiyny-prostir-stalogo-rozvitku-struktura-motivi-ta-umovi-rozvitku-v-ukrayini?utm_source=chatgpt.com
25. Рейман Б., Рейман К., Сухий О., Пачковський Ю. Соціальна стійкість українського суспільства в умовах війни: історико-світоглядні виклики. *Axis Europae*. 2025. № 7. С. 126–145. URL: <https://ae.eessc.org.ua/article/download/333203/323130>
26. Ніколюк О. В., Лагодієнко Н. В., Демченко А. М. Сталий розвиток національної економіки України: виклики, ризики та перспективи. *Актуальні питання економічних наук*. 2024. № 3–4. URL: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/download/234/251>
27. Бездетко К., Серьогіна Д. Я. Сталий розвиток: еволюція підходів до визначення та сучасні інтерпретації. *Економіка та суспільство*. 2025. № 76. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/6224/6167>
28. Миськів Г. В., Пасінович І. І. Сталий розвиток і соціальна відповідальність в умовах війни в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми економіки та управління». 2023. Т. 7, № 1. С. 21–36. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2023/apr/30048/vse5-23-38.pdf>
29. Жадан Є. В. Структура Стратегії сталого розвитку: генеза наукових досліджень та нормативного регулювання. *Вчені записки*. 2023. № 63. URL: http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/6_2023/6_2023.pdf#page=69
30. Сенюра О. Соціальна мобільність як індикатор суспільних змін: сучасний науковий дискурс. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2024. Т. 27, №

6. С. 44–51. URL:
<https://grani.org.ua/index.php/journal/article/download/2107/2070>
31. Статівка Н. В., Бойко Ж. О. Роль держави у розвитку соціальної інфраструктури для покращення якості життя сільського населення. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. 2023. № 2. С. 85–88. URL:
<http://aprus.khpi.edu.ua/article/view/297608/290523>
32. Бурик З. Сучасні виклики реалізації соціальної політики в умовах війни та післявоєнного відновлення та в контексті сталого розвитку. *Аспекти публічного управління*. 2025. Т. 13, № 2. С. 33–43. URL:
<https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/download/1121/1096>
33. Sustainable Development Report 2024. Paris : SDSN; Dublin : Dublin University Press, 2024. URL:
<https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2024/sustainable-development-report-2024.pdf>
34. Кількість зареєстрованих безробітних (2000–2025). URL:
<https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/register/>
35. ВВП України [2025] : ВВП на душу населення в Україні. URL:
<https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
36. *Сталий розвиток і цифрові інновації*: монографія / за заг. ред. Буркинського Б. В. та ін.; НАН України, МОН України, ДУ «Ін-т ринку та екон.-екол. дослідж.», Держ. ун-т інтелект. технологій і зв'язку. Одеса : ДУ «ІРЕЕД НАНУ», 2024. 543 с.
37. *Сталий розвиток – XXI століття. Дискусії 2020*: колективна монографія / за ред. проф. Хлобистова Є. В. Київ : Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2020. 469 с.